

Bottniska viken 2015

Årsrapport från Informationscentralens verksamhet

Informationscentralen för Bottniska viken

Länsstyrelsen
Västerbotten

Bottniska viken 2015

Årsrapport från
Informationscentralens verksamhet

Informationscentralen för Bottniska viken

Redaktör: Kristin Dahlgren

Kartmaterial: Kristin Dahlgren

Bakgrundskartor: © Lantmäteriet – Sverigekartan enkel © Länsstyrelsen Västerbotten

Omslagsfoto: Kristin Dahlgren

Tryck: Länsstyrelsens tryckeri, mars 2016

Upplaga: 150 ex

ISSN: 0348-0291

Länsstyrelsens diarienummer: 502-2803-2015

FÖRORD

Denna rapport utgör Informationscentralen för Bottniska vikens årliga verksamhetsrapportering till Havs- och Vattenmyndigheten. Rapporten har diarienummer 502-2803-2015.

Informationscentralens uppgift är att snabbt nå ut med information till berörda myndigheter, organisationer och allmänheten i samband med ovanliga händelser och akuta situationer i kust och hav. Det kan exempelvis röra sig om stora mängder alger i vattnet, s.k. algbloomningar, större antal döda fåglar, döda fiskar längs stranden eller döda sälar.

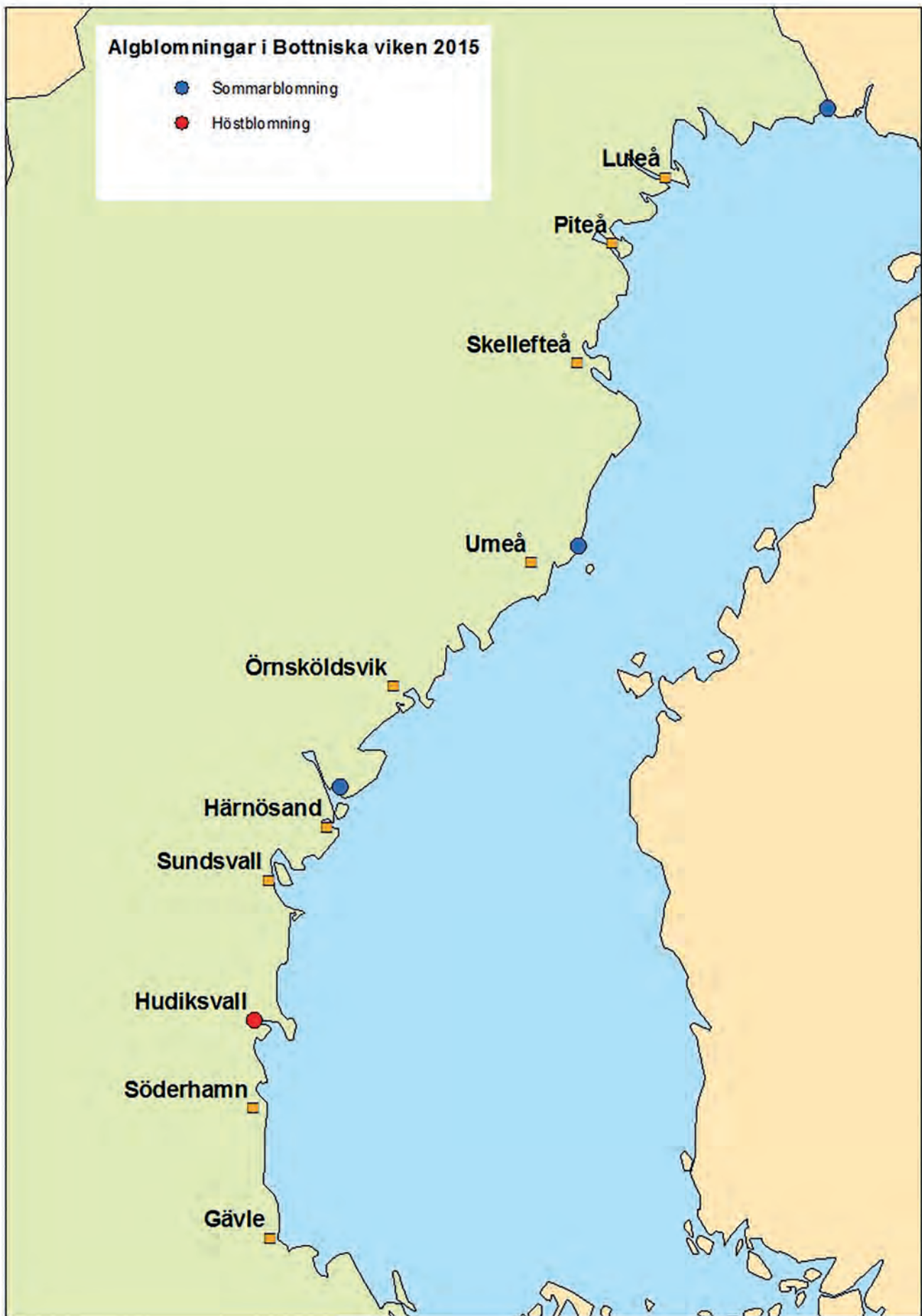
Informationscentralen har ett kontaktnät som består av ca 130 personer från Haparanda i norr till Uppsala i söder. Inom nätet finns representanter från centrala, regionala och lokala myndigheter, organisationer, media, företag och föreningar. Informationscentralen samverkar särskilt mycket med Umeå Marina Forskningscentrum (UMF), SMHI och Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA).

Informationscentralen för Bottniska viken vill passa på att tacka alla kontaktpersoner i nätverket för all information ni lämnat under det gångna året!

Kristin Dahlgren

Anneli Sedin

Gunilla Forsgren Johansson

Figur 1. Översikt över årets kustnära algblomningar (2015).

AKTIVITETER 2015

Informationscentralen för Bottniska viken (ICBV) har under året arbetat med service- och informationsverksamhet, kommunikation med media, uppdateringar av kontaktnätet samt hantering av 21 inkomna rapporter om händelser i Bottniska viken.

ICBV har regelbundet under sommaren lagt ut ny information på Informationscentralens nyhetssida. Nyhetssidan läses av media och personalen vid ICBV har intervjuats fyra gånger under året i lokal och riksmassa.

Två telefonmöten (15/6 och 10/8) har hållits under året med representanter från ICBV, UMF, SMHI och SVA. I övrigt har korrespondensen skett via e-post och telefonsamtal med enskilda kontaktpersoner.

Kristin Dahlgren och Anneli Sedin deltog vid Informationscentralernas årliga möte för att diskutera verksamheten och möjliga förbättringar. Under 2015 ordnades mötet av Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Under året har även de tre informationscentralerna uppdaterat den befintliga algblomningsbroschyren samt tagit fram en webbaserad broschyr över informationscentralernas verksamhet. Den webbaserade broschyren hittar man på informationscentralens startside: <http://www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/Sv/miljo-och-klimat/tillstandet-i-miljon/informationscentralen-for-bottniska-viken/Pages/default.aspx>.

De tjänster som tillhandahålls av SMHI är ett viktigt underlag för ICBV:s arbete. En av dessa tjänster är det webbaserade systemet BAWs (Baltic Algae Watch System). På webbplatsen finns information om satellitbildövervakning av algblomningar i Östersjön, underlag för väderprognoser och oceanografisk information.

ÅRET SOM GÅTT

Under 2015 uppstod väldigt få algblomningar längs kusten. Informationscentralen fick endast in 4 rapporter om möjliga algblomningar. Dessa inkom från den 15 juni till den 21 september. Endast i ett av fallen bekräftades blågröna alger efter analys av Umeå Marina Forskningscentrum. Ytterligare ett prov skickades till UMF för analys, men där visade sig provet bestå av en kiselalgsblomning. Kiselalger eller pollen var troligt även i ett annat område, där prov inte lyckades tas. I höstblomningen rörde det sig om en sannolik blomning av blågröna alger, men prov togs aldrig. Årets kustnära algblomningar finns redovisade i figur 1.

Tolv döda sälar har inrapporterats till Informationscentralen under året. Dessa har hittats från Luleå i norr till Kramfors i söder.

Informationscentralen har fått in en rapport om laxar med svamp och hudskador, en rapport om en döende apatisk gädda samt en rapport om ett hundratal döda strömmingar och sikar vid stranden. En rapport om döda fåglar och en rapport om den främmande arten ullhandskrabba har också inkommit.

Rapporter kom både in från kontaktnätet och SMHI:s satellitbildstolkning samt från privatpersoner.

Sommarblomningar av blågröna alger

Årets första algblomning uppstod utanför Norum i Robertsfors kommun den 15 juni. Det var beigt i hela vattenkolumnen (Figur 2). Prov togs och efter analys av Umeå Marina Forskningsstation (UMF) visade det sig att det rörde sig om en kiselalgsblomning. Detta är inget farligt. Hela juli månad var lugn på algfronten. I början av augusti (3:e och 4:e) inkom två rapporter om möjliga algblomningar. Den ena rapporten var från Norafjärden i Kramfors kommun. Det såg ut som en grönaktig soppa i vattenbrynet, små millimeterstora flagor i vattnet och turkost på stranden (Figur 3). Prov togs och efter analys vid UMF bekräftades algblomningen bestå av den blågröna algen *Dolichospermum lemmermannii*. Den är potentiellt giftig. Den andra rapporten från början av augusti kom från Riekkola-Välivaara naturreservat i Haparanda kommun. Här beskrevs blomningen som en brun/gul sörja, som främst låg på ytan. När prov skulle tas hade det försvunnit. Mest troligt rörde det sig om en kiselalgsblomning eller pollen på ytan. Det låga antalet algblomningar under sommaren beror troligtvis på den relativt låga vattentemperaturen, men kan även bero på låg tillgång på näringsämnen i vattnet. Algerna behöver höga vattentemperaturer, tillgång till näringsämnen och solljus för att tillväxa.

Figur 2. Kiselalgsblomning utanför Norum, Robertsfors kommun. Foto: Eva Jörholt

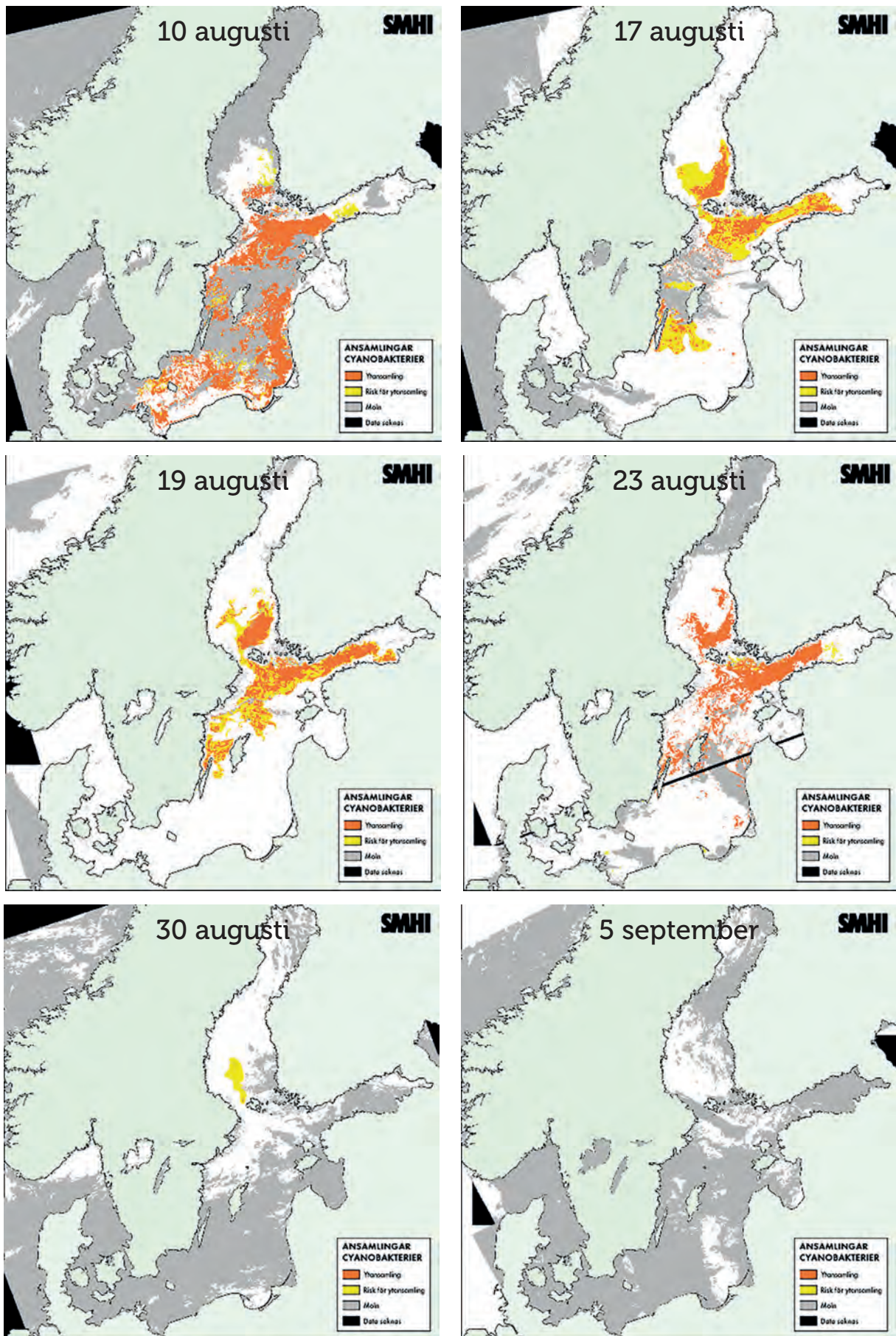
I början på augusti började man se ansamlingar av alger i Bottenhavet. De satellitbilder som tolkas av SMHI visade att ytansamlingar i huvudsak förekom på den finska sidan av Bottenhavet (Figur 4). Ytansamlingen rörde sig något mot centrala Bottenhavet, och i mitten av augusti närmade den sig den svenska kusten. Ytansamlingarna blev svagare mot slutet av augusti och hade försvunnit i början på september. Informationscentralen följde utvecklingen och informerade via nyhetssidan och nyhetsbrev.

Information om algblomningarna har fortlöpande lagts upp på Informationscentralens hemsida.

Figur 3. Algblomning i Norafjärden, Kramfors kommun. Foto: Elisabeth Husing

Figur 4. Ansamlingar av alger i Bottniska viken sommaren 2015. I figuren presenteras endast ett urval av de satellitbilder som tolkats av SMHI under året. Verksamheten är en del av projektet Baltic Algae Watch System (BAWS).

Höstblomningar av blågröna alger

Under 2015 har Informationscentralen fått in en rapport om en höstblomning. Denna inkom den 21 september från Hudiksvalls småbåtshamn i Hudiksvalls kommun. Den var grön till färgen och låg på ytan (Figur 5). Inget prov togs då den var relativt liten till ytan. Dessutom liknade den en algbloomning från tidigare år, som blev bekräftat vara en blomning av blågröna alger. Därför gjordes bedömningen att även denna mest troligt bestod av blågröna alger.

Rapporter om döda sälar

Under 2015 rapporterades tolv döda sälar, varav två från Luleå kommun, en från Robertsfors kommun, sex från Umeå kommun och ytterligare en vardera från Nordmalings kommun, Örnsköldsviks kommun och Kramfors kommun. De döda sälarna påträffades från den 25 maj till den 4 december. Ingen av sälarna skickades till Naturhistoriska riksmuseet (NRM) för analys då de var i för dåligt skick.

Vid rapportering av en död säl gör Informationscentralen en bedömning utifrån sälens tillstånd om hela eller delar av sälens bör skickas in till NRM för obduktion. För att underlätta vår bedömning är det önskvärt att bilder bifogas vid rapporteringen.

Rapporter om döda fiskar

Informationscentralen fick i början av juli in en rapport från Torneälven om laxar med svamp och hudskador. Efter analys av Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) bekräftades att insända prover från två av tre laxar hade sjukdomen Ulcerös dermal nekros (UDN). Den här sjukdomen har tidigare påvisats på lekvandrande laxfisk i ett flertal älvar på den svenska Östersjö-kusten och förekommer i ojämna intervaller. Typiska symptom för sjukdomen är hudskador i form av cirkelrunda ytliga sår, som ofta sitter på huvudets översida (Figur 6). Skadorna blir snabbt svampöverväxta. Det är oklart vad orsaken till denna sjukdom är men man misstänker att sjukdomen är smittsam. Enligt SVA kan det även ligga andra komponenter bakom laxdöden i Torneälven. Endast hudprover skickades in till SVA för analys, och för att kunna bedöma vad som mer har bidragit till laxdöden hade de behövt hela nydöda fiskar för undersökning.

I mitten av juli inkom en rapport från Hudiksvalls kommun om en apatisk döende gädda som hittades vid strandkanten. Den hade utstående ögon. Gäddan slängdes bort av rapportören och kunde därför inte skickas in

Figur 5. Höstblomning i Hudiksvalls småbåtshamn, Hudiksvalls kommun. Foto: Hudiksvalls kommun

Figur 6. Lax med UDN-liknande hudskada. De gula markeringarna visar typiska skador. Foto: Eva Jansson/SVA

till SVA. Utlåtandet från SVA var dock att det eventuellt kunde röra sig om virussjukdomen Viral hemorragisk septikemi (VHS). Symptom på detta är mörk hud, utstående ögon, apati och onormalt simsätt.

I slutet av november hittades ett hundratal döda strömmingar och sikar längs strandkanten vid Åstön NO om Timrå. Mest troligt har en fiskare släppt tillbaka dessa vid rensning av redskap eller liknande. Enligt SVA skulle det eventuellt ha kunnat röra sig om virussjukdomen VHS även här. För att SVA skulle kunna bekräfta detta hade de behövt färska exemplar av fiskarna, minst fem stycken av varje art. Detta fanns tyvärr inte tillgängligt. Men även SVA bedömde att det mest sannolika var att dessa fiskar härrörde från en fiskare.

För att göra analyser är det bra om SVA får in färska exemplar av döda fiskar och fåglar. Kontakta därför gärna Informationscentralen eller SVA så snart ni hittar döda eller döende fiskar och fåglar i större mängder

Rapporter om döda fåglar

Informationscentralen har under 2015 fått in en rapport om döda fåglar. Rapporten inkom den 17 augusti från Holmsund i Umeå kommun. Det rörde sig om ca 25 döda måsar ute på en ö. De tycktes inte ha blivit dödade av djur eller människa. En fågel frystes in och skickades till SVA för analys. Analysen visade att fågeln, som var en fiskmåsa, årsunge, mest troligt dött av svält. Den var utmärslad, hade inget fett kvar i sina depåer och bröstmuskulaturen var måttligt förtvinad. I magsäck och tarm

fanns rester av svart blod, något som ofta ses vid stress till följd av svält.

Rapporter om främmande arter

Informationscentralen har under 2015 fått in en rapport om en främmande art. I mitten på maj fastnade en ullhandskrabba, *Eriocheir sinensis*, i ett fiskenät i Måttsundsfjärden utanför Luleå (Figur 7). Krabban togs omhand och fyndet rapporterades både till Naturhistoriska Riksmuseet och Artportalen.

Figur 7. Ullhandskrabba, *Eriocheir sinensis*, fångad i Måttsundsfjärden utanför Luleå. Foto: Andreas Broman

Länsstyrelsen Västerbotten

Storgatan 71 B, 901 86 Umeå

www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

vasterbotten@lansstyrelsen.se

010-225 40 00

ISSN 0348-0291